

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*

AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR CURRICULUM ADMINISTRATION OF BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR (EEC)

รุ่งทิวี พรรณา

Rungtawee Panrana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: rungtaewee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 265 แห่ง ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่รับผิดชอบงานวิชาการ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แห่งละ 1 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน ตามลำดับ และมีความเหมาะสม ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน 2) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลัก มีการนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้ โดยส่งเสริมให้ครูแบ่งปันความรู้ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC ส่งเสริมให้ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ใช้วาจาสุภาพสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสถานศึกษา ด้วยการเตรียมการสอนและสอนอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะ

คำสำคัญ: บริหารหลักสูตรสถานศึกษา, หลักพุทธธรรม, เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

* Received: 12 May 2022; Revised: 7 June 2022; Accepted: 20 June 2022

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of curriculum administration of basic education institutions in the Eastern Economic Corridor, 2) to study the application of Buddhist principles in curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor. Researcher studies research papers and academic papers then create a questionnaire. and semi-structured interviews, for studying the conditions of curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor. The sample group consisted of 265 educational establishments under the Office of the Basic Education Commission in the Eastern Economic Corridor, educational institute administrators or those responsible for academic work as the key informant in 1 person per each site. Data were analyzed by content analysis, finding percentage, mean and standard deviation.

The results of the research showed that 1) The overall condition of curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor was appropriate at a high level. Considering each aspect, it was found that there were 2 aspects of the highest level of appropriateness, namely; communication, supervision, and support, respectively, and 3 aspects were at a high level of appropriateness. 2) The application of Buddhist principles in the administration of educational institutes by administrators found that most of the educational institutes used the Tri-sikkha principles, namely; morality, concentration, and wisdom, in order to successfully administer the educational institutes' curricula. In addition, the principle of self-domination, occupation of people, occupation in accordance with the professional ethics framework is mainly used. The principles of good household life were applied by encouraging teachers to share knowledge in a way of exchanging knowledge through the PLC process, encouraging teachers to be friendly, be right speech creatively, be creative massive service for educational institutions with teaching preparation and teaching with quality together with promoting solidarity among the group.

Keywords: Curriculum Administration, Buddhist Principles, Eastern Economic Corridor (EEC)

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังปรับตัวเพื่อเผชิญกับระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ซึ่งองค์กรภาคธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งโฉมหน้าและรูปแบบธุรกิจ กลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีความพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันกิจการและดำเนินนโยบาย แผนงานและมาตรการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประเด็นการพัฒนาบุคลากรดังกล่าว ได้นำไปสู่การวางแผนกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (21st Century) นำไปสู่การกำหนดกรอบการพัฒนาเกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (Human Capital Potential Development) ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ (Influence of Globalization Stream) ที่เชื่อมโยงผู้คนจากทุกมุมโลกให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ผลพวงจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน (Borderless Communication) ทำให้เกิดการท้าทายข้อจำกัดต่าง ๆ เรื่องพรมแดนหรือเส้นกันแบ่งในเรื่องพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างง่ายดาย (นพดล อินทร์จันทร์, 2557) รัฐบาลจึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน เพื่อให้ประเทศเกิดการพัฒนาคครอบคลุมทุกมิติอย่างมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสไหลบ่าของวัฒนธรรมดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ 1) การดำเนินการระดับสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ และ 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน โดยครูผู้สอนแต่ละคนในชั้นเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ต้องยอมรับว่าเศรษฐกิจไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาเชิงโครงสร้างหลายมิติ ซึ่งทำให้เราติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง (วิโรจน์ สันติประภพ, 2561) อาทิ ปัญหาศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดต่ำลง ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาคุณภาพการศึกษา และโครงสร้างกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ในปัจจุบันมีเขตการค้าเสรีหรือเขต

เศรษฐกิจเสรีเกิดขึ้นหลายแห่งในโลก และมีแนวโน้มที่จะต้องเกิดและขยายตัวมากขึ้น การดำเนินการค้าในยุคการค้าเสรีเช่นนี้ องค์กรธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ การค้าระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสากล ต่างต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถในการแข่งขันให้แก่ องค์กรธุรกิจในระดับต่าง ๆ และเมื่อประเทศไทยเดินทางมาถึงจุดบึงคับที่ประเทศไม่อาจจะหยุดอยู่นิ่งได้อีกแล้ว เนื่องจากการพัฒนาประเทศได้หยุดอยู่กับที่บนพื้นฐานอุตสาหกรรมเดิม ขณะที่ประเทศอื่นที่มีการคิดค้นนวัตกรรมได้ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมไปแล้ว ทำให้รัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีนโยบายที่จะพลิกประเทศไทยใหม่ ด้วยการดึงดูดการลงทุนอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ที่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหรือเป็นอุตสาหกรรมเดิมที่ไทยสามารถต่อยอดได้ โดยปัจจัยสำคัญของอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ต้องตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมต่อยอดได้ จึงมีนโยบายที่จะพัฒนาโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor หรือ EEC) บนพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งเดิมเป็นโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกนั้นเอง (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อผลักดันให้พื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าว เป็นพื้นที่นำร่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดดของภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2561) จึงมีคำสั่ง ศสช.2/2560 เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561 เรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และให้คณะกรรมการนโยบาย ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดทำร่างอนุบัญญัติเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เริ่มบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2561

ผลจากการออกพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ซึ่งในมาตรา 4 ระบุชัดเจนว่า “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หมายถึง พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออก ที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ย่อมส่งผลให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยจะส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 อุตสาหกรรมเดิมที่ประเทศไทยมีศักยภาพต่อยอด (First S-Curve) คือ ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และการแปรรูปอาหาร กับ 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) คือ หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2561)

ปัญหาสำคัญจากประเด็นการพัฒนาทุนมนุษย์ และการตอบสนองต่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของภาคการศึกษา ซึ่งมีนโยบายของคณะกรรมการขับเคลื่อนการบูรณาการการศึกษาภาคตะวันออก ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

ของกระทรวงศึกษาธิการ เร่งรัดให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกสังกัด ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ให้ประเทศก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นสภาพปัญหาการทำงานในระดับจังหวัด ที่ต้องขับเคลื่อนผ่านสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศอจ.) ใน 3 จังหวัดที่ยังไม่มีความเข้มแข็งพอในเรื่องกรอบอัตรากำลังคน (สำนักงานรัฐมนตรี ศธ 360 องค์ฯ, 2561) และหลักสูตรระดับสถานศึกษา ยังไม่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพได้ เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า สภาพปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตอบสนองต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียงภาคตะวันออกตามนโยบาย โดยมีกระบวนการและเทคนิควิธีการแตกต่างกัน สถานศึกษาบางแห่งประสบความสำเร็จ สามารถพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และมีผลงานรางวัลทั้งของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและนักเรียน โดยมีบางแห่งที่ประสบความสำเร็จดังกล่าว ได้มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้วย อันเป็นปัจจัยส่งผลให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ผู้สอนและผู้เรียนเกิดสมรรถนะและมีคุณลักษณะของบุคคลที่พึงมี เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ สถานศึกษาบางแห่งประสบปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารงาน เนื่องจากบุคลากรขาดองค์ความรู้เรื่องหลักธรรม รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้กับเพียงบางเรื่อง ไม่ได้ดำเนินแบบตลอดแนวทั้งระบบ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา ทั้งระดับผู้กำหนดนโยบาย ด้านการศึกษา ระดับผู้บริหารการศึกษา ระดับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับผู้ปฏิบัติการที่จัดการเรียนรู้ หรือครูผู้สอน ระดับผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเอง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและบริหารองค์กร บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นำพาประเทศก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) และแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อนำไปศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 แห่ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง จำนวน 843 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 265 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) (อรสา โกศลนันทกุล, 2549) รวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-dept Interview) จำนวน 20 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 20 คน ด้วยเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดเกณฑ์การเลือก แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 265 แห่ง ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 85.28 รองลงมาคือ รองผู้อำนวยการ ร้อยละ 7.92 เป็นเพศชาย ร้อยละ 56.98 และเพศหญิง ร้อยละ 43.02 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 46 – 55 ปี ร้อยละ 65.66 ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท ร้อยละ 85.66 มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาปัจจุบัน 4 – 6 ปี ร้อยละ 70.19

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวม

รายการ	ผลการวิเคราะห์ (n = 265)		มีความเหมาะสม ระดับ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.52	0.59	มากที่สุด	2
2. ด้านการวางแผนใช้หลักสูตร	4.42	0.63	มาก	3
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	4.54	0.65	มากที่สุด	1
4. ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร	4.41	0.66	มาก	5
5. ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ	4.42	0.84	มาก	4
รวม	4.47	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีความเหมาะสมในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน

2. ผลศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปผลเป็นความเรียง ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของท่าน มีลักษณะอย่างไร

โรงเรียนบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเรียกว่าการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ มีพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับหลักสูตร มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาประเมินการจัดการศึกษา รวมทั้งประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระและชุมชนในท้องถิ่น (เชษฐา ปาละกุล, 2563) โรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา แม้ว่าจะมีหลักสูตรสถานศึกษาอยู่แล้ว แต่การปรับปรุงให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้ทันเหตุการณ์ก็จำเป็น ดังนั้น โรงเรียนก็มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ 5 ปี มีการทบทวนโครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา ทบทวนและร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งการกำหนดรายวิชา การกำหนดรหัสวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การประเมินผล การนิเทศ กำกับ ติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร (สมาน ศรีมงคล, 2563) โรงเรียนใช้หลักสูตรโดยการยึดมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก มุ่งให้ครูทุกคนจัดการเรียนรู้ตอบสนองมาตรฐานการศึกษา เพราะจะช่วยให้สามารถสะท้อนการประกันคุณภาพการศึกษาได้ด้วย ซึ่งการบริหารหลักสูตรแบบนี้จะทำให้ได้ผลหลายอย่าง ทั้งคุณภาพของเด็กนักเรียนและของครู (พลธาวิณ วัชรธำรง, 2563)

2.2 ท่านได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร

สถานศึกษาระดับประถมศึกษามุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้และเป็นคนดี ดังนั้นจึงน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ คือ หลักไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลัก มีการนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้ โดยส่งเสริมให้ครูแบ่งปันความรู้ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC ส่งเสริมให้ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ใช้วาจาสุภาพสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสถานศึกษา ด้วยการเตรียมการสอนและสอนอย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมความสามัคคีสามัคคีในหมู่คณะ (มานิช บุตรเชื้อไทย, 2563) ยังไม่ชัดเจนว่าใช้หลักพุทธธรรมข้อใดในการบริหารหลักสูตร แต่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ครูได้มีการบูรณาการหลักคุณธรรมจริยธรรมอยู่แล้ว โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมหรือตรวจสอบความคืบหน้าของการปฏิบัติงานทุกเดือน (มณฑิร เดชจินดา, 2563)

2.3 หลักพุทธธรรมใดที่ท่านเห็นว่าควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หลักไตรสิกขา หรือสิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถใช้ได้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบได้ (นรินทร์ นิพิฐพงษ์, 2563) การมีศีล หรือการมีวินัยจะช่วยให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ (สมเกียรติ อัฐงาม, 2563) โดยส่วนตัวในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษามองว่าใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลักก็เพียงพอแล้ว (เชษฐา ปาละกุล, 2563) หลักปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เหมาะสมกับการบริหารหลักสูตร เพราะจะต้องมีการศึกษาสภาพบริบทรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แล้วจึงนำข้อมูลมาใช้ในการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตร แล้วจึงจะบังเกิดเป็นผลสำเร็จคือ มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (วาทีณี พูลทรัพย์, 2563) ควรใช้หลักทศพิธราชธรรม 10 ข้อ ตามพระราชจริยวัตรของในหลวงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 นอกจากนี้ ยังสามารถใช้หลักการทรงงาน 23 ประการด้วย (ปรัชญศิริส ปรีสกุลเศรษฐ์, 2563)

2.4 ท่านได้ดำเนินการบริหารหลักสูตรสนองนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อย่างไร

โรงเรียนจะเน้นฝึกทักษะการทำงาน นิสัยรักการทำงาน ทักษะภาษาต่างประเทศ และทักษะด้าน ICT เพื่อเตรียมแรงงานฝีมือให้พร้อมส่งป้อนให้กับระบบเศรษฐกิจใน EEC (นิกร บุญมาก, 2563) ปัจจุบันโรงเรียนมุ่งเน้นการฝึกทักษะอาชีพ โดยจัดชั่วโมงลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ตามนโยบายต้นสังกัด ด้วยการฝึกทักษะอาชีพแก่นักเรียน เช่น การทำอาหาร การจัดตั้งชมรมเกี่ยวกับอาชีพ ชมรมภาษาและการท่องเที่ยว ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (สมเกียรติ อัฐงาม, 2563) โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้มีรายวิชาสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกรายวิชา และดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน (ปรีชญา สังขพัฒน์, 2563) ปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณภาพไม่ใช่แค่สอนให้มีความรู้ ต้องคู่ด้วยคุณธรรมด้วย (มานิช บุตรเชื้อไทย, 2563)

2.5 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรมีลักษณะอย่างไร

ควรเร่งรัดกระบวนการเชื่อมโยงการศึกษาทุกระบบให้เป็นเนื้อเดียวกัน หรือจัดการเรียนรู้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้กับระบบการศึกษา จะต้องไม่เป็นการศึกษาแบบแยกส่วนหรือแบบต่างคนต่างจัดการศึกษา ควรจะสอดคล้องประสานกันอย่างเชื่อมโยงและมีเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเส้นทางและเป้าหมายในอนาคตได้ โดยเฉพาะกระบวนการเทียบโอนการศึกษา จะต้องมีความเข้มแข็ง เพราะจะเป็นตัวส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่หลุดออกไปจากระบบการศึกษา ก่อนเวลาอันควร เป็นการป้องกันแรงงานฝีมือด้อยคุณภาพ (สมาน ศรีมงคล, 2563) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นจุดอ่อนสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น เมื่อต้นสังกัดเน้นย้ำเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ จึงควรเน้นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรไปด้วย (ปรีชญา สังขพัฒน์, 2563) EEC มุ่งรักษาระดับมาตรฐานเศรษฐกิจเดิม ให้เติบโตอย่างยั่งยืน และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนให้ประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ตามแผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยีรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC อีกอย่าง EEC ก็ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวและตื่นตัวต่อการพัฒนา (ปิยะชาติ เศรษฐร์, 2563) ควรมีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อเป็นเวทีแสดงศักยภาพทุนมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนา เพราะปัจจุบันมีเวทีในการแข่งขันและแสดงออกไม่มากนัก ส่วนใหญ่ก็เป็นงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และการเปิดบ้านวิชาการ ซึ่งยังถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการในการพัฒนา EEC (บุญเอื้อ เอี่ยมรัตน์, 2563)

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน ตามลำดับ มีความเหมาะสมในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตัวหลักสูตรเกี่ยวกับองค์ประกอบ ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการของโรงเรียนและชุมชน สังคม ซึ่งสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า สถานศึกษามีความไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน บางองค์ประกอบมีรายละเอียดมากเกินไป ครูขาดความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน ไม่มีความหลากหลายขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ไม่สามารถวิเคราะห์หามาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ซึ่งนำไปสู่การประเมินผลการใช้หลักสูตรที่ไม่มีประสิทธิภาพ ครูและบุคลากรขาดการมีส่วนร่วมและการติดตามผล ดังนั้น การบริหารจัดการหลักสูตร ควรเน้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และควรมีการนิเทศติดตามเพื่อช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลโดยใช้กระบวนการนิเทศ

(Supervision) (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับยงยุทธ สิมสัพิมพ์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการใช้หลักสูตรมีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญคือ พิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรที่จะประเมิน พิจารณาหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน ออกแบบการจัดเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้พิจารณาตัดสินใจในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ส่วนการประเมิน สามารถประเมินได้ทั้งเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร และผลจากการใช้หลักสูตร อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการประเมินส่วนที่เกี่ยวข้องต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ และควรคำนึงถึงทั้งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ โดยนำผลการประเมินระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มาพิจารณาทั้งผลการประเมินในภาพรวม และผลการประเมินที่แยกรายวิชา และแยกรายมาตรฐานที่โดดเด่นที่สุด คือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษาชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจากการนิเทศ กำกับ ติดตามในกระบวนการจัดการศึกษาสะท้อนให้เห็นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เป็นกระบวนการที่พัฒนาการจัดการศึกษาได้จริง และผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความใส่ใจจริงจัง อีกทั้งยังเป็นนโยบายของต้นสังกัดด้วย ดังจะเห็นได้จากนโยบาย “2562 ปีทองแห่งการนิเทศภายใน ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดี เนื่องจากการระดมความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการสอน ด้านการจัดทำเอกสาร การร่วมอบรมสัมมนา ซึ่งอาจส่งผลต่อความเครียดและความรู้สึกว่ามีภาระมาก บั่นทอนสุขภาพและกำลังใจ แม้ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะพยายามเสริมสร้างขวัญกำลังใจ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (ยงยุทธ สิมสัพิมพ์, 2563) สอดคล้องกับอุบลรัตน์ ชุณหพันธ์ ที่ศึกษาพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนระบบและรูปแบบการประเมินหลักสูตร สถานศึกษาและมอบหมายหรือแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินหลักสูตรให้ทำการประเมินเป็นระยะ และมีความต่อเนื่อง สถานศึกษาชัดเจน เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุมสม่ำเสมอ และต้นสังกัดมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอยู่เป็นระยะ สถานศึกษาจึงต้องมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร อีกประการหนึ่ง ปัญหาจำนวนครูไม่ครบตามเกณฑ์ ส่งผลกระทบต่อการประเมินตัวหลักสูตรด้วย เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรจะส่งผลต่อการขาดประสิทธิภาพในการทำงานด้วยนั่นเอง (อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์, 2563) สอดคล้องกับอลิษา สืบสิงห์ ที่พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่พบมากที่สุด ได้แก่ ครูมีจำนวนไม่ครบตามเกณฑ์ของจำนวนนักเรียน จัดการเรียนรู้อย่างไม่ตรงวิชาเอกและมีภาระงานนอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้อีก

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (IDI) ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) การวางแผนหลักสูตร 2) การใช้หลักสูตร 3) การประเมินผลการใช้หลักสูตร 4) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาเป็นหลัก มีการประชุมเพื่อניתดกักกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หลักไตรสิกขา หรือสิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สถานศึกษาบางแห่งใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักฆรวาธธรรม หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักทศพิธราชธรรม 10 นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าหลักไตรสิกขา มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่บริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสนองเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) คือ หลักสูตรการศึกษาเพื่อการมืงงานทำ (Chonburi Model) เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมเป็นแรงงานที่มีฝีมือส่งป้อนให้กับระบบเศรษฐกิจใน EEC เน้นการฝึกทักษะและจัดทำข้อตกลงกับสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา สถานศึกษาส่วนใหญ่เรียกร้องและต้องการให้รัฐบาลและต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณและโครงการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจริงจัง (อลิษา สืบสิงห์, 2558) สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ไว้ว่า จะต้องพัฒนาให้ครบพร้อมกัน 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้าน เป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัย เป็นปัจจัยส่งผลต่อกัน และต้องพัฒนาไปด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) พฤติกรรม สำหรับพฤติกรรมที่ดืงาม เช่น ความมีวินัยไม่เบียดเบียน การประกอบสัมมาอาชีพ การรู้จักประมาณ เป็นต้น เป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม 2) จิตใจ สำหรับจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวขึ้นนำพฤติกรรม สภาพจิตใจที่พอใจมีความสุข ทำให้พฤติกรรมความมั่นคง มีปัญญาที่จะได้ผลต้องอาศัยสภาพจิตใจที่พอเหมาะ 3) ปัญญา เป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี เป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งอิสรภาพและสันติสุข ต้องพัฒนาควบคู่และอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539) ทั้งนี้หากวิเคราะห์แล้ว การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หรือการพัฒนาผู้เรียน จึงประกอบด้วย

1. ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ธรรมคัมภรอกโลก ธรรมมีอุปการะมาก ศีล 5 อริยสัจ 4 สัปปุริสธรรม 7 ทัศนคติที่มีกัตถประโยชน์ ความสุขของคฤหัสถ์ ศีล 5 โดยเฉพาะสัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมที่ครอบคลุมข้อธรรมอื่น ๆ ในหมวดการพัฒนาด้านพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี

2. ด้านจิตใจ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 ทิศ 6 หลักธรรมในการพัฒนาด้านจิตใจนั้น พละ 5 เป็นธรรมที่ครอบคลุมหลักธรรมข้ออื่น ๆ ได้ดี

3. ด้านปัญญา ได้แก่ หลักปัญญา 3 ไตรสิกขา 3 และอินทรีย์ 5 เป็นคุณธรรมในการพัฒนาด้านปัญญาที่สำคัญที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีความสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรมีการดำเนินการต่อยอดใช้ประโยชน์ในเชิงบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างความร่วมมือ ควรสนับสนุนความร่วมมือไปพร้อม ๆ กัน รวมทั้งแก้ไขปัญหาบุคลากรและครูไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และการพัฒนาคุณภาพครูให้มีศักยภาพด้านการสอนอาชีพเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดรูปแบบเฉพาะในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อีกประการหนึ่ง เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างชัดเจน สถานศึกษาควรมีนโยบายใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และควรมีวิจัยร่วมกับการประเมินผลโครงการของสถานศึกษา เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมข้ออื่น ๆ มาบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งระดับจังหวัด ระดับคลัสเตอร์ ระดับภูมิภาค หรือประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- เชษฐา ปาละกุล. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์) ไทยรัฐออนไลน์. (2561). จุดเปลี่ยนประเทศไทย 4.0 จัดทัพลงทุนระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561. จาก <https://www.thairath.co.th/content/881941>.
- นพดล อินทร์จันทร์. (2557). ภาพยนตร์ไทยในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 2(2), 6-13.
- นรินทร์ นิพิฐพงษ์. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- นิกร บุญมาก. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญเอื้อ เอี่ยมรัตน์. (25 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรัชญศิริส ปรีสกุลเศรษฐ์. (19 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีญา สังขพัฒน์. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิยะชาติ เสวตร์. (22 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พลธวัช วัชรธำรง. (26 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2553). เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1-3 (22 กรกฎาคม 2553).
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561. (2561). เล่ม 135 ตอนที่ 34 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1-33 (14 พฤษภาคม 2561).
- มณฑียร เดชจินดา. (23 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7 (1), 36 – 38.
- มานิช บุตรเชื้อไทย. (22 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ยงยุทธ สิมสีพิมพ์. (2563). การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2563 จาก <https://www.kroobannok.com/49230>
- วาทีนี พูลทรัพย์. (17 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- วิโรจน์ สันติประภพ. (2560). การปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 ไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นทางที่เลี่ยงไม่ได้. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561. จาก <https://1th.me/xmoRk>.
- สมเกียรติ อธิงาม. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- สมาน ศรีมงคล. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). เขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเพื่ออนาคต ASEAN, เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561 จาก https://www.boi.go.th/upload/content/BOI-book%202016-EEC-EN-TH-20161129_88126.pdf.
- สำนักงานรัฐมนตรี ศธ 360 องค์. (2561). *ผลประชุม คกก.ขับเคลื่อนการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ของกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ 1/2560*. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561 จาก <https://shorturl.asia/YyQTV>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2561). *10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth)*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประชาสัมพันธ์และบริการห้องสมุด สำนักบริหารกลาง.
- อรสา โกศลนันทกุล. (2549). *วิทยาการวิจัย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อลิษา สืบสิงห์. (2558). การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, ปีที่ 10 (ฉบับที่ 3 ก.ย. – ธ.ค. 2558), 316 – 369.
- อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์. (2563). *การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด*, เรียกใช้เมื่อ 21 ส.ค. 2563 จาก <http://www.etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/allfile-55-file01-2017-01-05-09-55-29.pdf>.